

NAŠ TEDNIK

KULTURNO-POLITIČNO GLASILO

2. leto

V Celovcu, dne 25. januarja 1950

Številka 4

Načelna jasnost

Živimo v času, ko poskušajo s parolami in gesli osrečiti človeštvo, posameznike in narode. „Proletarci vseh dežel združite se“, smo slišali, „smo proti izkoriščanju človeka po človeku“, čujemo danes. Krasno doneči stavki, dokler jih oznanjajo, brutalna dejstva, ko jih izvajajo.

Jasno moramo za vsako parolo gledati ozadje in okoliščine. „Svoboda vere“, „vera je privatna stvar“, tako pravijo na zborovanjih, v praksi pa, če imajo moč v svojih rokah, je postalo tudi to vprašanje zadeva državnega diktata. Tudi po naši zemlji so se udomačile parole, da bi omamili onega, ki misliti ali videti ne zna ali pa noče.

Zaupniki Krščanske ljudske stranke oziroma njeni občinski zastopniki so se minuli teden na svojem posvetovanju bavili tudi s tem vprašanjem in zahtevali jasno opredelitev. V zvezi s predstojecimi volitvami občinskih svetov je večina občinskih zastopnikov KLS zavzela določeno in enoumno stališče, ko so se posvetovali o sodelovanju na eno ali drugo stran. Nikdar kompromisa v načelnih vprašanjih. Kot katoliki in kristjani priznavamo načelno opredelitev cerkvene oblasti in njeno avtoriteto v vseh verskih vprašanjih. Ta opredelitev je za nas tudi v javnem življenju obvezna in se je bomo držali.

Priljubljeni smo na sodelovanje z vsakomer, ki ima resno voljo, z vsakomer, ki ima odkrite cilje. Z nikomer pa, ki si svojih končnih ciljev niti povedati ne upa in jih zavestno skriva pod različnimi krinkami. Mi smo za sodelovanje s kmeti in delavci poštenjaki na vasi in občini, pa naj so pred kratkim stali tu ali tam, ker vemo, da so po veliki večini po svojem osebnem prepričanju katoliki, ki odklanjajo komunizem kot svetovni nazor in komunizem kot izraz „naprednega“ gospodarstva. Tudi v zadnjem pogledu hočemo jasno izpovedati, da smo pristaši pošteno pridelane zasebne lastnine in odklanjamo nasiino odzemanje premoženja.

Odločno odklanjamo vmešavanje sekretarjev in sekretarijotov, ki se bojijo svoje prave firme in se skrivajo pod različnimi imeni, samo da bi ljudstvu ostali njihovi dokončni cilji prikriti. Čim jasnejša bodo naša načela, tem lažja in jasnejša bo tudi opredelitev in za to v bistvu gre. Preveč slabih izkušenj imamo s slepomišenjem. Nikdar ne bomo pristali, da bodo našo narodno pesem „Njav čez jizaro“ enkrat označevali kot izraz reakcije, drugi pa zlorabljali v volilni borbi, češ oni imajo slovenstvo v zakupu. Za nas je naša pesem izraz in zrcalo narodove srčne kulture in last vsega naroda, ne pa last maloštevilnega sekretarijata, ki po mili volji hoče razpolagati za narodovo kulturo in razdeljevati narodno izdajstvo, samo da zakrije svoje grehe in svojo politično nesposobnost.

Naj bo v zvezi s predstojecimi volitvami občinskih svetov še enkrat naglašeno: ja, sodelovanje v občini z domačimi poštenjaki, nikdar pa sodelovanja s sekretarijatom DFDD, ki je po svojem bistvu slej ko prej komunističen, ker drugega biti ne more in tudi biti ne sme.

Take so bile besede pri resnem delu osivelih mož in tudi mladine, ki se hoče držati svojih očetov v zavesti, da narod stoji trdno le, če je močno povezan s svojo lastno preteklostjo, to pa hočemo biti in ostati.

NOVA NAPETOST

Bolgarija dolži ameriškega poslanca v Sofiji spijonaže in zahteva takojšen poklic tega diplomata. Amerikanski odgovor na to je silno oster in grozi s prekinitvijo diplomatskih odnosov med obema državama. Domnevajo, da je to poseben način ruske politike skaliti razmerje med vzhodnimi in zapadnimi državami, ter s tem ustvariti v svetu občutek vojne nevarnosti.

Opomin koroškimi oblastem

Volksdeutsche v Avstriji

Po poročilih listov živi sedaj nad 300.000 nemških beguncev iz vzhodne Evrope na ozemlju današnje Avstrije. Država namerava po izjavah min. svetnika dr. Sobeka stalno naseliti 150.000 ljudi, to se pravi tem ljudem dati avstrijsko državljanstvo. Znano je, da so ti begunci bili po veliki večini v službi hitlerizma pri njegovem pohodu proti vzhodu in s tem posredno tudi proti Avstriji.

Mi razumemo, da je treba nuditi brezdomcem danes gotovo pomoč in jim pomagati do nove domovine, ne razumemo pa, da avstrijske oblasti na Koroškem odklanjajo prošnje za državljanstvo pri Slovencih, ki so na Koroškem

rojeni, so ves čas tukaj živeli in delali in imajo tukaj tudi svoje premoženje, ker torej ne obstoja nikaka nevarnost, da bi obremenjevali avstrijsko javno oskrbo.

Pri takem pristranskem postopanju koroških oblasti moramo ugotoviti, da jim ne gre za avstrijske interese, marveč za vsenemške, kar pa ni več zadeva Avstrije same, ampak tudi zadeva svetovne javnosti. Zato pozivamo koroške oblasti, da storjene krivice popravijo predno smo prisiljeni stvar raznašati pred širšim svetom.

(Imenski podatki so vsakomur v našem uredništvu na razpolago. Pripomba uredništva).

Dve Avstriji

V zadnji številki „Našega tednika“ smo v zvezi z državno pogodbo za Avstrijo opozorili na verjetni nadaljni razvoj, ki gre v tem pravcu, da bodo zopet odgodili. Medtem so zapadne velesile ob priliki 249. seje podvzele v Moskvi posebne korake za pospešitev medsebojnih razgovorov. Ker pa je odgovor namestnika zunanjega ministra Gromika bil nezadovoljiv, so Amerikanci izjavili, da bodo na svojo roko podvzeli korake glede upostavitve avstrijske republike.

Podobni zapletljaji so v Nemčiji dovedli do delitve države v dva dela, v Zapadno in Vzhodno Nemčijo. Je li to tudi pričetek istega pojava v Avstriji?

Enotnost atlantskih sil

V svoji politiki napram zasedeni Zapadni Nemčiji so bile zapadne sile od poraza Nemčije pa do zadnjih tednov popolnoma enotne. Mogoče so si nemški politiki iz dejstva, da so Amerikanci prvi napravili korake v prid Nemčije ustvarili utvaro, da brez Nemčije sploh ne morejo voditi stabilne politike na zapadu in da bodo za vsako ceno podprli nemške težnje. Angleži so to nemško željo tudi podprli z mnogoštevilnimi laskavimi izjavami. Ta videz je držal do preteklega tedna, ko je francoski zunanji minister obiskal Zapadno Nemčijo in hotel z merodajnimi predstavniki Zapadne Nemčije urediti vprašanja Posarja. Nemški politiki in nemška javnost pa so vse francoske težnje odklonili in naglasili, da je Posarje nemško in pripada k Nemčiji in je kapital naložen v premogokopih nemški, toraj spada Posarje v okvir nemških interesov. Nemški socialisti, posebno njih vodja Schumacher je naglasil, da je preizkusni ka-

men francosko nemške sprave ravno Posarje. Schuman pri nemških zastopnikih nič ni dosegel in se je nasprotstvo ob zadržanju nemških politikov naravnost povečalo. V tej zvezi je treba beležiti, da je angleško in ameriško časopisje zavzelo odločno stališče v prid Francije, in so tudi angleški in ameriški diplomati izjavljali, da je vprašanje Posarja že urejeno po nekem tajnem dogovoru med zapadnimi silami v prid Francije in sicer na ta način, da dobi Posarje v okvirju Francije svoj avtonomni statut in Posarje sme poslati svoje delegate v svet evropskih narodov.

Posarska vlada, ki jo je vpostavila Francija, pa je po vrnitvi Schumana predložila svojemu parlamentu zakon za zaščito državne varnosti, ker so se v zvezi z obiskom francoskega zunanjega ministra v Zapadni Nemčiji pojavile nujnosti močnejše zaščite francosko-posarskih interesov proti Nemčiji.

Amerikanski interes na sporu v komunizmu

„Vso podporo Titu v boju proti ruskeemu imperikalizmu!“ S to parolo je pričel ameriški obrambni svet v jugovzhodni Evropi propagando za pomoč Titu. Slične korake opazujemo na Dalnjem vzhodu. Tudi tam se Amerika že trudi, da bi s kitajskim komunizmom navezala stike in pod geslom „proti ruskeemu imperializmu“ zagnala klin med sedaj rdečo Kitajsko in Rusijo. Kljub vsem družabno političnim razlikam vi-

dimo tukaj stremljenje pomagati nacionalnemu komunizmu proti sovjetskemu internacionalnemu, katerega dolžijo v očigled njegovi udarnosti imperializma.

V tej zvezi je vsekako zanimivo zadržanje jugoslovanskega zastopnika v varnostnem svetu Združenih narodov v zadevi izključitve zastopnika nacionalne Čangkajšekove Kitajske. Tu se je Jugoslavija pridružila ruskeemu bojkotiranju sej.

Finci so se odločili

Za volitev državnega prezidenta volijo na Finskem posebne volilne može in sicer 300 po številu. Volitve so se tokrat vršile pod močnim političnim ruskim pritiskom. Moskovsko časopisje in radio sta opozarjala Fince, da bi izvolitev sedanjega predsednika J. Paasikivi-ja pomenila obremenitev finsko-ruskih odnosov in mirovne pogodbe med obema državama.

Socialist Paasikivi je bil po ruskih trditvah sodelavec vojnega zločinca Tannerja in je on tudi kriv, da se na Finskem še nahaja tri sto ruskih vojnih zločincev, katere je Rusija zahtevala nazaj. Finci pa so kljub vsemu pritisku ostali stanovitni in izvolili svojega starega predsednika, katerega podpirajo socialisti, konzervativci in liberalci ter švedska ljudska stranka, kar pomeni

172 volilnih mož od 300. Socialistična stranka sama pa je pri teh volitvah nekoliko nazadovala, medtem ko so druge stranke pridobile.

ČEŠKOSLOVAŠKA

Kakor poroča „Informacijska služba svobodne Češkoslovaške“ v Londonu, je bilo 319 češkoslovaških patriotov postavljeno pred sodišče v teku zadnjih 12 mesecov samo zaradi tako imenovane „špionaže“ proti komunistični vladi. Od teh je bilo 44 obsojenih na smrt. Praga je po mnenju ameriških časopisov najkrvoločnejša med vsemi sateliti. V istem času je bilo umorjeno za isti odpor proti komunizmu v Poljski 23, v Bolgariji 22, v Romuniji 16 in v Budimpešti 10 oseb. Železni zastor se torej obliva z krvjo!

Preskrba v Zapadni Nemčiji normalizirana

V svetu, predvsem pa v Angliji, se čudijo dejstvu, da bo Nemčija odpravila živilske nakaznice. Čeravno spada Anglija med takozvane zmagovalce, vendar po izjavah sedanjih vladnih zastopnikov, delavska stranka, v letu 1950 živilskih nakaznic še ne bo mogla odpraviti. Opozicija s Churchillom na čelu navaja v volilnem boju, da je predvsem krivda sedanje nemzmožne laboristične vlade, da gospodarski razvoj ni bolj ugoden; da celo ne dosega niti tega kakor emagana Nemčija. Vsekakor zgoraj omenjeno dejstvo kaže, da si je Nemčija na gospodarskem kakor tudi na političnem polju toliko opomogla, kar po porazu 1945 ni bilo pričakovati.

Na južnotirolskem

Kot poroča avstrijsko časopisje, se avstrijski krogi ter krogi južnotirolske nemške manjšine sami pritožujejo, da se Italija ne drži v polni meri avstrijsko-italijanskega dogovora o južno tirolski avtonomiji. Govorijo celo o odpovedi tega dogovora. Vse to kaže, da vsa garancija pravic nemškim Južnotirolcem ni dosti jasno začitana, predvsem pa Italiji pri tem ni po mirovni pogodbi, za katero garantirajo vse države podpisnice, jasno in neoporečno naložena dolžnost, da avtonomijo pravilno izvede. Dogovor, ki obstoja, je pač le zadeva med Avstrijo in Italijo samo, za katero ni vidnih pravih garancij in sloni torej bolj ali manj na dobri volji Italije.

Iz podobnih vidikov smo tudi koroški Slovenci tedaj, ko so obravnavali § 7a mirovne pogodbe za Avstrijo, ki določa narodnostne pravice koroških Slovencev, na vseh pristojnih mestih opozarjali, da je treba jasnih določil že v pogodbi sami.

Naše dosedanje izkušnje in na drugi strani izkušnja, ki jo imajo Nemci na južnem Tirolskem, jasno izpričujejo pravilnost našega gledanja. Zato ponovno povdarjamo, da se merodajni najzavedajo važnosti jasnih in podrobnih določil, ki morajo biti zasidrana v državni pogodbi tako, da ne bo obstojala nevarnost, — kot se to sedaj sliši iz južnega Tirola, — da jih lahko „vsak veter“ odnese.

4. februarja 1950 ob 7ih zvečer
v Mohorjevi hiši, Viktringer Ring 26,
pritličje na levo
PROSVETNI VEČER
s predavanjem: „100 let Mohorjeve
družbe“.

Petje in recitacije.

Zdaj vem

V zadnjih tednih pred volitvami za državni in deželni zbor, ki so se vršile lansko leto v Avstriji, se je v raznih listih veliko pisalo in razpravljalo o socialnem vprašanju. Poznam pripadnike neke stranke, ki so se potrudili ljudstvu pokazati, da je samo njihova stranka pripomogla delavcu in starejšim, brez poselnim ter bolnim ljudem do njih pravice. Zastopniki te stranke pa so razširjali ta „dejstva“ po naših vaseh in pridobivali vaščane za omenjeno stranko.

V zadnji številki „Našega tednika“ nam je bilo razjasnjeno vprašanje „Kdo dobi in kdo daje rente“. V tem članku se je nakazalo, da rente niso nobena dobrota kake stranke, ampak da imajo do njih naši ljudje neizpodbitno pravico. Izpolniti je treba samo od države predpisane, v „Tedniku“ že navedene pogoje, ki pa nimajo nič opraviti kaj s kakšno politično stranko.

Marsikatera ženska ali moški se je pustil pred volitvami preplašiti s tem, ako ne bo volil „njihovo stranko“, mu bo odvzeta renta. Danes vsi vemo, da takšne moči nobena stranka nima. Nad vse žalostno pa je, da so nekateri župani ali zastopniki starim ženskam grozili s tem, da jim bo odvzeta podpora, ki jo dobijo od občine, če ne bodo volili od njih propagirano stranko. Nam vsem je dobro znana! Vprašamo se: „Kje pa dobi občina denar, da more z njim podpirati reveže v občini? Ali ni to denar

nas vseh? Zaradi tega tudi nobeden ni ma pravice, da grozi revežem z odvzetjem podpor. O teh podporah se bo razpravljalo tudi v bodočnosti v občinskih sejah. Določili jih pa bodo odborniki, katere boste izvolili v občinskih volitvah. Natančno si poglejte te može, katerim boste dali svoje zaupanje. Občinske volitve so za vas vse morda še važnejša pomena kot deželnozbornske, kajti v občini se razpravlja o naših osebnih domačih vprašanjih.

Delal sem 35 let v tovarni. Sedaj pa uživam že par let rento, ki sem jo na

Našim igralcem

Ko sem še mlad bil, sem se rad pokazal na odru. Pomislite, prav po igri „Divji lovec“, sem tudi dobil mojo Mici. Ona je igrala Majdo, jaz pa Janeza. Še danes blagrujem samega sebe, da sem dobil tako pridno ženo. To po 20 letih zakona ni brezpomembno priznanje, saj pregovor pravi, da šele po sedmih letih zakona spoznaš vse ženine „tuče in muče“. Torej z Mici se prav dobro razumeva in tudi otroci niso preveč „naporedni“.

Režiser, ki nas je igre učil, je bil obenem tudi pisatelj, če je bilo treba, je

stara leta res zaslužil. Žalibog sem se pustil tudi jaz spregovoriti lansko leto in sem tako pod moralnim pritiskom zatajil svojo versko-narodno prepričanje ter volil stranko, ki misli, da samo ona rešuje socialna vprašanja. Sedaj sem poučen o vprašanjih rent in podpor natančno. Vem, da mi nihče ne more več vzeti zaslužene rente. Kar se pa tiče podpor, pa velja o njih isto. Vsem bralcem „Tednika“ pa kličem: „Ne pustimo se pregovoriti od nobene stranke, ki nam obljublja razne podpore in rente, ki nam itak pripadajo. Volili bomo po svojem verskem in narodnem prepričanju, v občinskem odboru pa bodo naše zadeve zagovarjali zastopniki Krščanske ljudske stranke.“

celo sam igral. Bil je blaga duša s košim potrpljenjem, z vztrajnostjo brez konca in z veliko dobroto. Kolikokrat je revnim igralcem kupil žemelj, otrokom cikrijev in kadilcem tobaka. Iz tistega časa se spominjam tudi pravil, ki jih mora upoštevati vsak igralec. Da bodo bolj pregledna jih bom zaznamoval s številkami:

1. Nauči se natančno svoje vloge!
Ne smeš misliti: „Dobre glave sem, če kaj pozabim se bom že kaj zmisli zraven.“ — Ti si morda res dobre volje, a drugi igralec ne in tisti ne bo vedel naprej, če ti ne boš povedal besed, ki so v tvoji vlogi.

2. Poslušaj navodila režiserja!
Njega ubogaj, ne misli, da več znaš kot on. Če kaj veš, mu lepo povej in ga opozori na to, kar bi bilo lahkotno boljše.

3. Ko si na odru, govori počasi in razločno!

Zmeraj sem se jezil na tiste, ki hite in ki pol besede pojedjo.

4. Če se gledalci smejejo, ne govori naprej, ampak počakaj, da s smehom nehajo in potem nadaljuj!

5. Nikdar ne kaži gledalcem hrbta.

6. Pazi, da kaj ne prevrneš.
Vse, od kulis do raznih stolov in stolov se rado maje. Lahko napraviš veliko škodo ali celo zakriviš nesrečo, če kaj zvrneš.

7. Igraj s srcem, vživi se v igro!

Kdor igra prisiljeno, navadno njegovo igranje ne gane ljudstva. — Vživetiti se moraš v svojo vlogo in na druge stvari pozabiti. Pavelnov Tevž je nekoč igral pijanca, ki pride v gostilno in naroči četrt litra vina. Kelnerica je nalašč prinesla prazno mero. Tevž pa je zavpil za njo: „Ho, Rezi, vino si pa pozabila natočiti ali pa si ga sama spila!“

8. Svojo obleko in vse druge stvari imej v redu.

Velikokrat je kak krojač pri igri na odru zgubil svojo „prilimano kozjo bradico“, ali brke, kdo morda celo lasuljo.

9. Vse kar boš rabil na odru imej skupaj!

Navadno se ob veliki naglici kaj zgubi in se zastor že dviga, ko igralec še išče svojo palico ali kaj drugega.

10. Ne zanašaj se na šepetalca (sulflerja), ne glej na tisto stran, kjer se ta nahaja!

Videti ga itak ni treba, slišati ga moraš!

11. Sam za seboj vse pospravi!

Navadno to delo prepuste izmučenemu režiserju. Če bo vsak na svoje pazil, ne bo zmede in režiserju boš prihranil mnogo napornega dela.

Toliko iz mojih izkušenj. Morda pa kdo vé še več potankosti. Za to stvar zanimajoči se, bi bili gotovo hvaležni za nadaljnje nasvete.

Franko zopet v milosti

Sodeč po razvoju med Ameriko in Jugoslavijo za Ameriko notranji ustroj države ni tako važen kakor to mogoče na zunaj izgleda. Amerika polaga le važnost na razmerje dotične države do Rusije oziroma do internacionalnega komunizma. Ker je Jugoslavija v ostrem boju proti ruskemu komunizmu, uživa močno podporo s strani Amerike. Podoben razvoj vidimo tudi v razmerju do Španije. 1946 so Združeni narodi sklenili, da prekinejo s španskim diktatorjem

Kaj naj rečemo o materialistih?

Večina ljudi na svetu živi kar tja v en dan in se presneto malo briga, zakaj in čemu so na svetu. Dvomim celo, da bi ti vsak, kogar srečaš, mogel dati sploh kakšen odgovor na to vprašanje. Vendar vse stremljenje, delovanje in hotenje ljudi kaže, da ima vsak človek s svojim življenjem neki namen. Res je, da tega nemore vselej izraziti z beseda, mi, a v vsem njegovem ravnanju se kaže več ali manj jasna smer njegove življenjske poti. Eni se v življenju ravnaajo po svoji sebičnosti, sledijo se svojemu pohlepu in želji po uživanju — drugi pa uravnavajo svoje življenje po volji božji.

Zlasti vojna je skotila vse polno dobičkarjev, verižnikov in grabežev, ki so denar v kupih grabili in ga seveda tudi v kupih razmetavali za jed in pijačo, svilo in žamet, brez ozira na to, da so poleg njih umirali ljudje s cunjami na telesu in z gladom na obrazu. Gorje, če se jim je „kupčija“ ustavila. Z zobmi so škripali in preklinjali one, ki so jim delali konkurenco.

Mislite si, prijatelji, da bi vprašali te vrste ljudi, čemu so na svetu? Kaj se vam zdi, kakšen bi bil odgovor? Vsi bi soglasno odgovarjali: „Zato smo na svetu, da denar služimo in si z njim ustvarjamo veselo življenje.“ Vse za denar! Ženitev in družina, občina in domovina, celo Bog in vera — vse mora služiti denarju! Njihovo domoljubje in pobožnost nehata, kakor hitro ne prinašata cvenka. Kjer boljše kaže, tam so zraven. — Najhuje pri teh ljudeh je, da niso pred zlatim teletom uklonili samo tilnikov, ampak mu darovali celo srce. Poželjenje po denarju je mati poželenja oči, mesa in napuha.

Kaj naj rečemo o materialistih? Navadno jih ljudje hvalijo in občudujejo, češ: ta pa zna, kar samo mu leze na kup! — In mi? Mi jih obsojamo. Pa ne le to: pomilujemo jih. Zakaj materialisti ne poznajo najčistejšega veselja, ki izvira iz boguvdanega srca, ne poznajo prave sreče.

Vzemimo, da se materialist ženi. Česa išče? Morda zveste žene, skrbne matere? Kaj še! Glavna stvar mu je dota. Ženo si kupi, pa naj bo še tako slaba, neplemenita, razvajena, kaj zato! Denar je odločen. Dokler je še kaj dote in mož lahko ž njo špekulira, trpi ženo poleg sebe. Če pa denar poide in se špekulacija ponesreči, pusti tak človek ženo ob poti, ni mu mar celo njene revščine in solza. Ne potrebuje je več, ker se je uračunal. — Kaj pravite, bratje, o takem človeku? Morebiti poznate podjetnika, fabrikanta ali obrtnika. V svojih obratih imajo stroje. Dokler stroj teče je dobro; če se polomi, ga gospodar od strani. Isto počenja materialist z delavci. Dokler so zdravi in močni, jih izrablja, ko jim pa odpovedo moči in jih tlačijo bolezen, so zanj brez pomembno, nerabno orodje. Zato jih vrže na cesto in se ne zmeni za njih prošnje in solze. Kaj porečete, prijatelji, ali vam ta človek ugaja?

Pa si mislite zdravnika. Gre k bolniku, ne zato, da bi ga ozdravil, ampak samo zato, da bi pri njegovi bolezni denar služil.

Kakšno spoštovanje bi izkazovali n. pr. staršem, če bi videli v njih le pohlepneže, ki vas imajo samo za grablje, s katerimi grabijo denar? Ušli bi iz družine.

Pa še eno vprašanje. Kakšen se vam zdi človek, ki za plačilo menja svoje prepričanje in za denar obrača plašč po vetru? Judež mu bodi ime.

Če zavoham človeka, kateremu je ukoval srce denar, se mu ognem daleč na okoli. Vem namreč dobro, da mi je tak človek bolj nevaren kot zver. Vsake hudobije, laži in izdajstva je zmožen, ker je kupljiv, nizkoten suženj.

Preudarimo te zglede na pogledjmo v našo vas. Ali ni materialistov med nami? Poglejmo v svojo notrino: ali ni zašel trup materializma celo v naša srca? Naj skopni ta led sebičnega materializma v naših srcih!

F. T.

V SPOMIN

Franceta Smodeja

Dne 21. septembra 1949 je umrl v Beogradu duhovnik koroške škofije, g. senator Franc Smodej. Njegovo delovanje do svetovne vojne je že ocenila „Koroška kronika“ v številki od 28. oktobra 1949. O zadnjih letih blagega pokojnika, s katerim so bili koroški Slovenci nekaj tako tesno povezani in katerega se še nešteti v hvaležnosti spominjajo, smo prejeli še naslednje podatke:

Takoj po zlomu leta 1941, ko so številne slovenske družine bile transportirane v Srbijo, je g. Franc, pod tem imenom poznan po celem Beogradu, na vseh merodajnih mestih skušal omiliti nesrečo tolikih izgnancev s tem, da je našel način podpor v vsakem oziru za te potrte: poskrbelo se je za duhovne potrebe, kar je bilo knjig za duševno hrano in prav tako v veliki meri gmotna podpora posameznim kolonijam in poedinem. To je bilo veliko delo, zaradi katerega so mnogi trpeli v zaporih in našli tam tudi svojo smrt, g. senator je izšel živ, vendar ni mogel in ni smel več pomagati tako vidno velikopotezno. Vsekakor se je dal vsega za svoje. Med vojno je živel zelo skromno in težko. Ker je bil sam skromen in brez zahtev, je zmagoval vse. Po osvoboditvi 1944 ni dobil takoj pokojnine in ker ni mogel živeti tako, se je odločil in prevzel upraviteljstvo male župnije v Šremu blizu Zemunna. Ko je dobil pokojnino, se je vrnil v

Slovenska oddaja v Radia

26. januarja:
9,00—9,30: Poročila, pouk slovensščine, jutranja glasba.
15,00—15,15: Pravljičica za otroke.
27. januarja:
9,00—9,30: Poročila, zdrav. predavanje, glasba.
28. januarja:
9,00—9,30: Vzori mladini.
29. januarja:
7,15—7,30: Jutr. glasba in pesmi.
13,30—14,00: Slovenske narodne pesmi. Pojejo radiški pevci, ki so želi ob zadnjem nastopu mnogo priznanja. Noben prijatelj slovenske pesmi naj ne zamudi radiških pevcev v radiju.
30. januarja:
9,00—9,30: Zanimivosti, pouk slovensščine, slovenske pesmi.
31. januarja:
9,00—9,30: Poročila, predavanje za gospodarje, glasba.
1. februarja:
9,00—9,30: Poročila, predavanje za gospodinje, glasba.

Beograd. Pomagal je v dušnem pastirstvu, kjerkoli je bilo potrebno. Redno je maševal pri šolskih sestrah. Imel je silno voljo za življenjem in velike nade, ker se je čutil zdravega. Letošnjo pomlad je imel še ves teden pridige za duhovno obnovo v cerkvi Kristusa Kralja. V poletju je začel nekoliko slabeti in ni imel tolikega apetita. To se je poznalo tudi v njegovem sicer velikem poletu duha. V začetku julija je napisal pismo, iz katerega diha slovo in slutnja, da se bo kmalu poslovil od svojih starih in mladih prijateljev. Vidno je začela borba v organizmu in zadnja mesca ni mogel skoraj nič več jesti. Trpel je silne bolečine. Hotel je še iti na morje, a vse je bilo prepozno. Stari neprijatelj — rak na jetrih, oziroma v želodcu — ne ve se točno — ga je zahrbtno premočno napadel in rapidno je onemogel — v torek, dne 13. septembra, je še maševal, v petek je odšel na kliniko, v sredo se je poslovil za vedno s tega sveta. Na kliniki je dobil vnetje pljuč, ker je še v kopalnici padel na cementu, se je verjetno tudi kaj poškodoval v notranjosti, ker so bili tvori različni, ko so odprli njegovo telo in ga zelo razdelili. Tako je bil izročn šele tik pred pogrebom v petek opoldne. Nečakinja g. senatorja je prišla po duhovnika, ki pa na žalost ni prišel do njega živga, ampak mrtvega.

Pogreb je bil lep. Precej topel in miiren dan se je nagibal k svojemu koncu, ko je sprejela zemlja njegovo telo. Ob večernem mraku mu je govoril na grobu njegov poznanec in sodelavec novinar Srb. Zelo ga je podčrtal kot neumornega delavca in nepodkupljivega moža visokih vzorov, da služi Bogu in narodu. Posebej pa kot velikemu narodnemu borcu za slovensko Koroško, na katero je mislil do svojih zadnjih dni.

Zdaj je njegov grob sveže okrašen in negovan, ker ga seveda nečakinja oskrbuje tako zvesto kakor je prej deset let skrbela za njega živga.

Vsi njegovi prijatelji, ki jih ima mnogo, žalujejo za njim. Mi ga še posebej pogrešamo, ker smo z njim izgubili najstarejšega duhovnika in prijetnega sobrata polnega izkušenj in praktičnih nasvetov.

Da, gospod senator je bil med nami ves čas in delil vse težave z narodom, ki ga je toliko ljubil. Zdaj prosi za svoj narod, da bi spolnil svoje poslanstvo, ki mu ga je Previdnost božja odredila na tem težkem in kritičnem mestu med Zpadom in Vzhodom.

Naj mu sveti večna luč in naj v miru počiva!

Pri nas na Koroškem

ZELEZNA KAPLA

V letu 1949 je bilo tukaj krščenih 82 otrok, poročenih je bilo 35 parov, pokopanih 42 oseb. — Letošnjega snega se veselijo naši vozniki. Po naših gorah posebno v Lobniku je zaostalo v zadnjih dveh letih mnogo nasekanega lesa, ki ga ni bilo mogoče spraviti v dolino, ker ni bilo sanenca. Letos pa upamo, da bomo mogli les spraviti do ceste. Pri tej priliki se vprašamo, zakaj ravno v Lobniku ni ceste, ko vendar naši kmetje tako dobro gospodarijo, točno plačajo vse davke in vendar nimajo tako potrebne vozne poti. Povsod drugod delajo z velikimi stroški nove ceste in popravljajo že obstoječe, na nas pa nihče ne pogleda. Pač so nas našli v minulih letih policisti, da so naše družine vlačili po taboriščih in ječah, mnogi se niso več vrnili nazaj na svoj dom, katerega so naši očetje v potu svojega obraza z vso ljubeznijo gradili in negovali. Morda pa bo naša prošnja le enkrat uslišana, da dobimo vozno pot in bomo mogli tudi med letom kaj pripeljati iz naših hribov v dolino.

SVEČE

Za god svete Neže nam je nebo poslalo precej snega. Nedolžna svetnica že zasluži, da obhaja svoj god v belem.

Izmed mnogih Než, ki so godovale naj omenimo le najstarejšo: Krznarjevo mamo. Rojeni leta 1865. so torej letos 21. januarja obhajali 85 letnico. Za Jurjince iz Kajž, ki so v 91-tem letu, so najstarejša Svečanka. Križev pot je bilo njihovo življenje. Kot 24 letna Kuraževa Neži so se h Krznarju vdali, a po 15 letih zakona že postali vdova s štirimi nedoraslimi otroki. Na gruntu, ki zahteva vse ljubezni, obilnega znoja in neprestanega dela ter skrbi, niso popustili. S pridnim in umnim gospodarjenjem so še to in ono prizidali, uredili hlev, pozidali malo hišico, napravili stroje in še in še. Že prva vojna je poklcala oba sina, v drugi so še bolj trpeli, saj so sina Joza in hčer Mojco odpeljali v taborišče. Če ne bi imeli tako močne, trdne vere in z upanjem v božjo pomoč, bi morali ob smrti hčere Reze obupati. Sledovi vojne se še poznajo, a upamo, da bodo mama z vztrajno molitvijo tudi gospodarju izprosil zdravje.

Vzorna kmečka mati in gospodinja naj vsaj na tem mestu dobe skromno priznanje za ves trud, trpljenje, težave, skrbi in dobrote. — Da bi se ji spolnile njene srčne želje, ji iskreno želimo ter jim kliče: „Bog živi!“

Najmlajša godovnjakinja pa je njih dveletna vnukinja. Ta v svoji otročji brezskrbnosti hoče z babico še rajati. Seveda ne ve, da noge stare mame niso več spočite, preveč utrjene so že po tej dolgi poti v dolini solz. Naj ji bo življenjske babice vzor, da bo tudi ona žena molitve in dela!

POLANA

Gledam, vidim sani, ki po cesti hitijo, svate vesele, ki na njih sedijo...

Pri Polancu na Polani so dobili novo gospodinjstvo iz Psinje vasi. V nedeljo 22. januarja je bila poroka. Med samo godbo in zvončki so se na mnogih sanah svatje pripeljali v cerkev. Da bi božji žegen spremljal novoporočenca vse življenje želimo tudi mi.

RUTE PRI ŽELINJAH

Žalosten sprevod se je vil od Jurjeve hiše v Doberčni vasi. Umrli je Riepl Jožef, daleč naokrog spoštovan kmet in oče osmerih otrok. Ni se bal mnogoštevilne družine, kakor danes nekateri „moderneži“. Vsi otroci so imeli dovolj kruha, pa še za reveže je ostalo, katerim so Jurjev oče vedno postregli. Tako so jasno pokazali, da tam, kjer se božja zapoved spolnjuje, ničesar ne zmanjkuje. Jurjev oče so bili devet let cerkveni ključar in cerkev v Sveti Marjeti jim je dolžna veliko zahvalo za njihov trud in požrtvovalnost. Bili so prav za prav invalid iz prve svetovne vojne, kjer so si nakopali jetiko in vdani v božjo voljo so junaško prenašali težko bolezen ter

umrli v starosti 60 let. Smarješki in želinjski pevci so se doma in na pokopališču poslovlili od njih z lepimi žalostinkami. Č. g. Brunnik pa so mu v slovo povedali lepe besede zahvale v imenu smarješke fare.

Zalostno pa je, da se danes že tudi na deželo krađe razvada, da nekateri ljudje med sprovodom ne molijo več za rajnega, marveč se pogovarjajo med seboj o svojih poslih ali celo o politiki. Tako je med sprovodom neki kmet venomer napadal KLS, češ, da je v njej samo 30% narodno zavednih, drugo pa je samo ljudska stranka. Prava da je demokratična fronta in da se moramo zgledovati na Jugoslavijo. Tam vlada prava verska svoboda. Zaprti so samo baje duhovniki

„Slovensko sem se učila samo pri veronauku“

Tako mi je rekla mlada, 25 letna žena, doma iz Spodnje Koroške. V šolo je torej hodila od 1931 do 1939. In v vseh teh letih se v šoli, v katero je hodila, ni nič poučevala slovenščina. Niti brati, še manj pisati se je naučila v šoli slovensko. Kar se je narčila slovensko, to se je nadčila pri veronauku.

Če se govori o narodnostnih pravicah, je pač najprimitivnejša zahteva, da se otroci vsaj brati in pisati naučijo v šoli v materinščini. Naši slovenski otroci niti te pravice niso bili deležni. Zato je da-

— vojni hujskači, drugi pa da uživajo vso svobodo. Kmetje pa da z veseljem oddajajo svojo zemljo in kar hitijo v „zadrugo“ kolhoze, kjer so dobro preskrbljeni z vsem in se jim veliko bolje godi kot prostemu kmetu, za starost so zavarovani. Kmet pa, ki noče v zadrugo, lahko dobi 100 ha zemlje in svobodno razpolaga z njo, kakor misli, da je najbolje. Temu kmetu je torej komunizem ideal, nekaj najboljšega. — Ali se mu ni malo preveč zaletelo? Naj vsaj malo pametno bere jugoslovansko časopisje, pa če ni brez soli, bo kmalu videl, kaj se tam godi. Stavim mu samo nekaj vprašanj. Na katero vojno je hujskač nadškof Stepinac? Zakaj manjka živil? Zakaj se ne sme jugoslovanski častnik cerkveno poročiti? In še mnogo takih in podobnih vprašanj bi lahko stavili temu zgovornemu kmetiču.

GLOBASNICA

Kako je pri nas v Globasnici pod Peco? Sedaj imamo še več časa in se zopet oglašamo v „Tedniku“. Lepo smo končali staro leto, kar celo uro je trajalo vzonenje v slovo staremu letu. Ko je nehala zvoniti smo si voščili srečno

nes toliko mladih ljudi na Koroškem, ki so po rodu Slovenci, pa ne znajo niti brati slovensko, še manj pisati.

Vsak hip tudi lahko slišiš besede: „Ne razumem pismeno slovensko“. Toda, vzimite Nemcem nemško šolo, pa tudi ne bodo več razumeli pismene nemščine! Vsak narod se mora svojega pismenega jezika učiti. Kajti pismeni jeziki imajo neprimerno več besed kakor pa narečja. A kako naj naši mladi ljudje razumejo vse pismene slovenske besede, če se pismene slovenščine v šoli nikdar učili niso?!

PRI SV. LUCIJI

Ko sem šel tedaj „Skoz St. Ilj“ k sv. Luciji sem obljubil, da bom povedal, kako je bilo tam in hočem to obljubo izpolniti. Torej, ko sva prišla s tem štijčanom sokz Habrije je bila takoj tam lična gostilna in že sem omenil, da ga „štampelj“ ne bi škodovalo; pa mi pravi, da se ne spodobi in pri tej gorečnosti sopotnikovi sem seve kar šel naprej, ali na tihem sem sklenil, da bom nazaj grede pogledal noter. Skoz Otož sem ga vprašal enkrat na levo in je rekel, kar raje molčiva in ko uprasam še na desno, dobim isti odgovor in zato ne vem nič povedati. Šla sva takoj v cerkev, jaz kot dober pevec na kor, posebno ker rad slišim Kernjakove pevce. Ugledal me je Pavle in vedel sem, da se bo potrudil, da ne bo kritike. Začela se je pridiga, bila je bogata po vsebini in dolga na uri, vsebinsko nam je nakazala dolžnosti do cerkve ter pokorščino, na uri pa tri četrtr. To pa je bilo uzrok, da sem sklenil še malo dalj časa ostati v cerkvi oz. v bližini. In ko sem po vsem opravilu videl, da gre veliko ljudi v najbližjo hišo, gotovo z istim namenom, da celo župnik, sem šel še jaz. Šele notri spoznam, da sem v gostilni in sicer pri Košarju. Že sem se mislil vrniti, ko me porine nekdo po stopnicah, češ „Še nisi bil kdaj v taberni.“ Predno sem sploh mogel odgovoriti, sem bil zgoraj in v sobi. Ker mi

žena vedno pravi, da se naj ogibljem slabe družbe, sem malo pogledal, kam bom prisedel. Kar me pokliče nekdo. Pogledam; bil je Kernjak, ki mi pravi: Rabim ravno dobrega „basista“, prisedi, da bomo malo zapeli. Da bom vsaj v dobri družbi, sem prisedel. Vino je bilo sladko in je bilo še slajše, ko so nam prinesli še sladkorja, katerega pa ne vagojajo na deke, ampak „merijo na pest!“ No pa smo zapeli, vedno lepše in nazadnje že menda kot „angeli“. Ko smo šli naprej, nas je bila večja družba in tam med Habrijami smo bili vsi istih misli, da pogledamo še v to „lično“ gostilno. Tam pa so bili že zbrani „pevci“ in imeli smo „konkurenco“ ali bili smo hitro prijatelji in „mešan“ zbor je tudi lep! Ne vem natančno, če je tokrat res tudi bil. Bilo je precej „ledeno“ in temu smo pripisovali neke „priklone“. Srečalo nas je par ljudi, vendar nismo vedeli, da je bil vmes tudi „kurir“, ki je že šel iskat, poslan od žene nekega „romarja“, izgubljeno „zakonsko polovico“. Ko pridem domov, sem po „času dneva“ rekel „dober večer!“ Ta „Bog daj!“ je pa bil tako obširen, da ga ne morem popisati in je trajal še drugi dan, vendar sem izvedel, da tudi ostalim ta „Bog daj!“ ni bil mnogo krajši. Zaključek vsega pa je bil, da me kot „zastopnika“ ne pošlje več nikamor, ampak pojde prihodnjic, ob vsakem vremenu — sama.

MATI VZGAJA

Tonček ves zasopljen priteče k materi, ki ravno zamešuje kruh:

„Mama, nekaj mi povejte!“

„Kaj pa, Tonček?“

„Ali kura pri kljunčku znese jajce?“

„Da, sinko, pri kljunčku. Zdaj pa mir daj!“

Tonček bi še rad nekaj vprašal, a mame ne sme motiti. Spet odide k sankanju, čeprav mu glavico bega še toliko nerešinih vprašanj.

Čez par dni: „Mama, zlagali ste se!“ „Kdaj fantek moj?“ je radovedna in presenečena mama.

„Kura ne znese pri kljunčku, ampak pri repu.“

„Kdo ti je pa to povedal?“ Mami je nerodno.

„Sam sem videl danes v hlevu, kjer se je kura ustrašila, skočila iz gnezda in med tem izgubila jajce.“

Mami je bilo težko. Ni se hotela zlagati. Tončka je hotela le hitro odpraviti in se zavarovati pred nadaljnjim spraševanjem. Tako pa je v otroku vstala o materi slaba luč. — Lahko je učiti materi: „Laž ima kratke noge,“ a nikdar zlagati se, je veliko težje.

Otroci dandanes hočejo veliko vedeti, zbujeni so bolj kot smo bili mi, hočejo jasnih, resničnih odgovorov.

Mati, če hoče vzgajati k resnicoljubnosti, sama dajaj zgled. Otroku mora reči o tebi: „Naša mama se nikoli ne zlažejo, tudi jaz se ne bom.“ I. M.

novo leto. Nekaterim bo prineslo veliko gornja, drugim morda mnogo veselja.

Naša mladina je na novega leta dan uprizorila in nas razveselila z lepo igro „Peterčkove poslednje sanje“. Kar dvakrat so morali igrati, za to moramo zahvaliti našega prečastitega gospoda kaplana za njihov trud in potrpežljivost.

Kmalu se bo približal mastni pust in upamo, da se bodejo zopet potrudili z našo mladino in nas zopet razveselili s kako lepo predstavo, da ne bomo mislili samo na ples ali na tisto naglo polko, posebno, ko smo v svetem letu.

Saj ta ples tudi naši gospodje nekako po strani gledajo, se pač zelo bojijo za mladino, da se bi ne navadila prežgodaj vrteti. Mladina res potrebuje skrbnega vzgojitelja, ker si sama nič ne ve pomagati.

Tudi v cerkvi jih zvesto poslušamo, ko nam lepo pridigajo, včasih slišimo še tudi kakšno debelo iz prižnice pa saj tudi zaslužimo, da nas opomnijo k poboljšanju.

To nam pa res tudi ni preveč po volji, ko grejo še vsak teden enkrat v podjunsko faro, pač zelo radi ustrezajo Podjuncem s sveto mašo, a ni čuda, saj so dosti v nevarnosti, lahko bi se odtrgala skala od Svete Rozalije in bi se lahko vse porušilo. Pa naj bo tako, ko pa pride spet nedelja se pa zopet vidimo v farni cerkvi.

Že skoraj strah nas je, ko večkrat slišimo, da nam bodo na tihem popihali v Ameriko, imajo že gotovo strah da bi jim ne priteklo kaj po obrazu, to je res zelo nerodna reč, še pregovor pravi:

Bandraje, bandraje to ni hudo,
slovo jemati to je težko.

Pa saj menda ne bo tako, jim bomo radi privoščili belega kruha in dobrih klobas, saj smo iz „Klobasnice“.

Zato bi pa res najbolje bilo, da bi se gospod župnik ne preselili v paštobo (na tihem smo jo tako krstili menda zato, ker ni pokrita z opeko.)

REBERCA

Lepo slovesnost smo obhajali na Reberci. Sedem cerkvenih pevcev, in sicer Mirko Hajnzič, organist, Andej Ogris, Maks Tonic, Justa Tašek, Hilda Posod, Rozalija Hribar in Marija Weinzerl, so obhajali 25 letnico svojega sodelovanja pri cerkvenem pevskem zboru. Tudi naš č. g. župni upravitelj Alojzij Marašček obhajajo letos 40 let duhovništva. Zato smo te jubileje združili v skupno prošnjo v nedeljo 15. januarja t. l. Žjutraj pred sveto mašo so imeli č. g. župnik lep nagovor vsem jubilatam pevcem pred oltarjem in podarili so vsakem spominsko sliko in svečo. Za svoj jubilej so vsem faranom podelili blagoslov, kakor pred 40 leti kot novomašnik. Prav lepa in ganljiva je bila cela slovesnost.

Popoldne se je zbralo veliko fantov v župnišču častitat svojemu župniku jublantu. Reberški otroci so igrali dve prav mični igri v slovenskem in nemškem jeziku in izborno so rešili svoje vloge. Spet drugi so častitali č. g. jublantu v lepih deklamacijah in so mu poklonili od faranov lepih daril. Nastopili so tudi cerkveni pevci in tamburaši. Nazadnje smo še bili dobre volje pri obloženih mi-zah, za kar gre hvala celi fari. Vsa slovesnost nam bo ostala dolgo v spominu.

KAMEN V PODJUNI

Ob praznikih je umrl po daljši bolezni v bolnišnici živčnega zavoda „Valduna“ v Rankweilu na Predarlskem Filip Roscher, Kovačev v Kamenski gori. Komaj da je na Predarlskem nastopil svoj posel, že je zbolel in z 20 leti je umrl daleč od svojih, edini sin Kovačeve družine. Žalujemo starišem in sestram naše sožalje.

Med letom sta umrli Marija Burjak in Helena Hafner, ki sta zanesljivo prihajali vsak dan k sv. maši in svetemu obhajilu. Lenca je stanovala pri svoji poročni nečakinji v Posodovi hišici in je bila pravi angel te družinice, ko je vsak dan prinašala blagoslov od angelske mize v ljubki domek. Zal, da ni doživela več dušnopastirskega razmaha, ki se zadnji čas poraja v župniji.

Poročila sta se v starem letu Uran-kova Hilček in Nižančev Lipej. Pevsko navdušenemu paru želimo, da bi ju tudi v novem stanu spremljala pesem zahvale in prošnje, pesem radosti in veselja in da bi jima čim največ mogoče prinašala pesem žalovanja.

GRUDA UMIRA

Zgornji naslov je dal francoski pisatelj svojemu romanu, v katerem opisuje razpad podeželja. Tudi pri nas se je že marsikdo vprašal, kje tiči vzrok, da obstojajo nekatere župnije le še na papirju, dočim so v resnici že desetletja nezasedene in se oskrbljujejo iz sosednje župnije. Tudi šole v dotičnih župnijah se kljub poudarjanju o potrebi višje organiziranih ljudskih šol od šolske strani, le redko povzpnejo preko običajne enorazrednice. Gotovo je bilo nekaj župnij v dobi cesarja Jožefa II. ustanovljenih, ki nimajo pravega središča in so bile ustanovljene bolj radi tega, da bi se odvrnila pozornost ljudi od odpravljenih samostanov. Vendar je neverjetno, da bi se ustanovljale župnije v tistem času čisto po nepotrebnem. Vzrok nazadovanja teh župnij leži v tem, da so postali kmetje in predvsem gorski kmetje po letu 1848, sicer lastniki svoje zemlje — večinoma, a vendar lastniki, za katerih obstoj se nihče od merodajnih ni posebno zanimal. Nasprotno! Graščak, ki je imel za podložnega kmeta in njegov obstoja vsaj malo zanimanja, ker je kmet obdeloval svojo gorsko domačijo in oddajal graščaku določeno desetino, se po odpravi desetine zanj ni več brigal. Poleg tega so imeli kmetje večkrat še servitutne pravice do graščakovih pašnikov, do lesa in stelje. Graščaku je bilo seve ljubše, če so s kmetom vred izginile tudi kmetove servitutne pravice. Vzrokov za kmetov propad pa je bilo več. Najprej pri kmetu samem, ki ni bil vselej dovolj zrel za doseženo prostost. Večkrat tudi ni vedel, da mora plačevati celó od še tako nedonosnega močvirja ali skalnatega sveta davek. Graščak je to kmetovo nevednost izrabil. Plačal je mesto kmeta davek in čez gotov čas je postal mesto njega lastnik dotične parcele. Drugi vzrok razpada gorskih kmetij so bili cenejši poljski pridelki iz plodonosnejših sosednjih dežel. Predvsem ogrsko žito, ki ga je dovažala v tem času zgrajena železnica, je kmeta hudo za delo. Nešteto zgodb se pripoveduje o vraževerstvu, ki je navdajalo podeželsko ljudstvo s strahom pred železnico, v resnici pa bi lahko navdajal tedanjega kmeta strah pred železnico iz gospodarskih ozirov. Saj je bil ropot železniških koles pogrebno zvonjenje marsikaterega kmeta. Država pa je bila tedaj še manj dalekovidna v tem oziru kakor danes in si ni delala nobenih skrbi, ali bo graščak, bančni ali tovarniški podjetnik ohranil od kmeta v njegovih stiski pridobljeno posestvo v približno istem razmerju gozdne, pašne in posestvine posesti, ali pa bo vso posest zagodzil in napravil iz lepo zaokroženega posestva svoj lovski

revir. Posojilnic in zadrug takrat še tudi ni bilo, da bi priskočile kmetu na pomoč. Davek je bil v redú plačan in s tem je bila stvar opravljena.

Danes si dela država vsaj v teoriji skrbi, ker ni pravega razmerja med gozdom, pašniki in posestvino. Na podatkih iz žvabeške občine si hočemo priklicati v zavest, kako so razpadala tedaj manjša in srednja posestva. Pri tem pa se popolnoma zavedamo, da žvabeška občina ni noben kričeč slučaj. V izrazitih gorskih občinah bi lahko navedli imena razpadlih posestev v desetkratnem do petnajstkratnem razmerju s tukaj navedenimi.

V žvabeški občini so izginila v polpretekli dobi sledeča posestva. V Žvabečku: Pekova koča, št. 6; Vedenova koča, št. 9; Henžova kmetija, št. 20; na Komelu Kufjakova in Apovnikova koča. Glede Apovnikove hiše je dodati, da je bila porušena šele v sedanji vojni pri spopadu partizanov z nacisti in se je po vojni sezidala za šolo. V Doljni vasi ne obstojajo več sledeča posestva: Piselnikova ali Piselčeva koča, št. 9; Kacova kmetija, št. 7; Pavličeva koča, št. 10 in Mikičeva koča; v Zgornji vasi: Herman, št. 6; Mežnar ali Turkič, št. 17; Mirenčar, št. 22 in Rolovčeva kajža. Ob Dravi: Brodnik, št. 1 in Grabnar, št. 4. Ta skromna ilustracija kmečkih žaloiger v gorskih občinah naj bo pobuda, da se v vseh gorskih občinah zanimamo za razpadla posestva in rešimo vsaj njih imena popolne pozabe. Marsikje so izginila

s posestvi vred tudi značilna rodbinska imena. Fotoamaterji so naprošeni, da oskrbijo vsaj nekaj prič nekdanjih posestev o tu in tam še obstoječih razvalinah in sadovnjakih.

Kmetje, mali in srednji, dejstvo izginulih posestev vam bodi resen opomin, da se oklenete z vso ljubeznijo svoje grude, da jo ohranite neokrnjeno svojim potomcem. Pri vsem naprednem gospodarstvu, ki je nujno, ako se hočete ohraniti v sedanjih gospodarskih stiskah na lastni zemlji, bo treba še veliko ljubezni do grude, da vztrajate v tem trdem boju. Gotovo se zavedate pri nesigurnosti denarja, da je vaše posestvo vendar nekaj bolj zanesljivega, a to še ni dovolj. Tega vas uči usoda že marsikaterega stanovskega tovariša. Stoletni sen kmeta po zadostni zemlji naj se ne izživlja samo v praljihah o prestavljanju mejnikov in zapisanju zadolženega kmeta vragu v dosego denarne pomoči, temveč v resnem boju za ohranitev in izboljšanje svoje zemlje. Vlada, kmečko-stanovske in strokovne zveze s poslanci in občinskimi zastopniki pa naj z vso resnostjo priskočijo kmetu na pomoč v njegovem obupnem položaju. Ne samo z besedami in samo pred volitvami, ne glede na volitve, ne glede na narodnost, temveč vselej in povsod se izkazati, kjer se rabi učinkovita pomoč. Najprej pa se mora nuditi pomoč tam, kjer je že največ žrtev in tukaj slovenski del, na našo globoko žalost, vselej in povsod prednjači.

Uporaba električnega toka

Kaj je kilowatna ura?

Vsak potrošnik električne sile je priključen s stranskim ali priključnim vodom na omrežje elektrarne, ki mu dovaja električni tok gotove napetosti. Pri nas je napetost električnega toka 110 ali pa 220 voltov.

Ako ni vključena električna žarnica, kuhalnik, likalnik, kak stroj itd., ne doteka po vodu električni tok. Ko pa žarnico vključimo, to se pravi, ko prižgemo luč ali kadar vključimo kak stroj, doteka električni tok in plošča na števcu se vrtili. Ta plošča se vrtili hitreje pri veliki uporabi toka in počasneje pri mali porabi toka.

Vsak potrošnik toka bi moral poznati vsaj najvažnejše izraze iz nauka o elektriki, da more tako tudi sam izračunati, koliko porabi toka za razsvetljava in koliko za stroje.

Jakost električnega toka merimo z amperji, napetost z volti in storilnost z w a t i. Pri odvzemu toka (amper) iz električnega omrežja gotove napetosti (volt) je dosežena gotova storilnost (wat). Ako pomnožimo napetost v voltih z jakostjo v amperjih, dobimo storilnost v watih, torej:

volt krat amper je wat ($V \times A = W$).

Napetost kake električne naprave je vedno ista, jakost pa se menja po uporabi toka električne naprave.

Storilnost 1000 watov imenujemo 1 kilowat ali kratko 1000 W = 1 kW (kilo je grški izraz in pomeni tistoč).

Ako daje električni vod storilnost 1 kW skozi 1 uro, je izvršeno delo ene kilowatne ure.

1 kW \times 1 ura = 1 kilowatna ura = 1 kWh (h pomeni hora, kar je latinski izraz za uro).

bukev in rdeče rožnati macesni. Rekarjeve gmajne! Oče jim je prizanašal z žago in sekiro.

In tu so Rekarjeve njive! Na ravnem in v bregih, gladke kakor lepo postlane postelje. Eh, lepših njiv ni na svetu!

Tu Rekarjevi travniki s travo, ki diši kakor sama božja milost. In med travo so kresnice po marijini laski, kadulja, ki jo imajo posebno radi črmlji in kislica, ki jo radi žvečijo otroci.

Vsa Rekarjeva zemlja je pod Froncovim oknom. Resna kakor deklíč pred možitvijo, ko ugasne vnjej poslednja deklíška nečimernost.

Fronc jo odrija od sebe. Sol vendar ne more kar tako pustiti. Še dve leti, potlej bo gospod. Zemljo ljubiti ni tako lahko, kakor bi kdo mislil. Poznati jo moraš, jo božati še takrat kadar noče roditi in biti dober z njo vsak dan. Pa ni lahko. Včasih je kakor razvajen otrok, pa je nenadoma spet kakor zrela žena, ki se ne zadovolji z navadnim ljubkovanjem.

Fronc se otepava dušičih misli in si skuša naslikati prijetno bodočnost v mestu. No, saj bi doma ne prodal, Bog varuj, v najem bi ga dal in ko bi bil go spod, bi hodil vanj na počitnice.

Zemlja pod oknom ga razume. Užaljena je. Froncu se zdi kakor zavrtnjena nevesta.

Eno kilowatno uro napravi na pr. 40 watna žarnica, ki gori 25 ur. (40 W \times 25 h = 1000 Wh = 1 kWh).

Izraza kilowat in kilowatna ura večkrat zamenjujejo, četudi vidimo, da sta to dva popolnoma različna pojma. Kilowat je merilo za električno storilnost (volt \times amper), kilowatna ura pa merilo za električno delo (kilowat \times uporaba v urah).

Kaj kaže števec?

Ako pridemo v trgovino in plačujemo račun, vidimo navadno, kako blagajna zapiše (registrira) naš račun.

Ako kupujemo v elektrarni, to se pravi, ako torej uporabljamo električno silo za razsvetljava, za pogon strojev ali za ogrevanje, nam pokaže števec, koliko kilowatnih ur smo pri tem porabili in koliko moramo plačati.

Pri števcu je poseben mehanizem, ki je napravljen tako, da vidimo v malem oekncu 5 do 6 števil, ki jih moramo odbrati. — Ako bi se zgodilo, da vidimo takrat, ko hočemo odbrati, v istem polju dve številki, ki sta pa le deloma vidni, odberemo spodnjo številko.

Ako hočemo ugotoviti uporabo električnega toka v kWh v gotovem časovnem razdobju, na pr. v enem tednu, postopamo takole: Zapišemo stanje števil na števcu začetkom dobe, torej začetkom tedna in pa koncem tedna. Razlika med obema številoma nam pove uporabo „kWh“ v tem času.

Primer:

Števec je kazal v nedeljo, dne 8. januarja ob 14. uri — 0879.50.

Števec je kazal v nedeljo, dne 15. januarja ob 14. uri — 0889.39.

Razlika — 9.80 kWh.

Ako hočemo iz te uporabe sedaj izračunati, koliko nas stane uporaba električnega toka v tem tednu, pomnožimo dobljeno število s ceno, ki jo moramo plačati za 1 kWh po ceniku in prištejemo še temeljno ceno.

Ako je določena cena za 1 kWh na 0.28 šilingov in ako znaša mesečna temeljna cena 6.50 šilingov, dobimo stroške za uporabljenih 9.80 kWh: $9.80 \times 0.28 = 2.74$ šilinga. K temu prištejemo še temeljno ceno za en teden, torej približno eno četrtno od mesečne temeljne cene, torej 1.63 šilinga. Skupaj je torej $\text{š } 2.74 + \text{š } 1.63 = \text{š } 4.37$. Toliko znaša torej cena za porabljeno množino toka v omenjenem tednu.

Važno je, da ravno v zimskem času večkrat odberemo porabljeno množino električnega toka na števcu, ker bi prevelika poraba toka imela lahko za posledico, da moramo zaradi predpisov o preveliki uporabi toka v zimskih mesecih plačati zvišano pristojbino. Pa tudi drugače je števec najboljši kontrolor za pravilno uporabo toka, zato večkrat preglejmo, kako kaže števec, ker tako koristimo sebi, to je svojemu lastnemu gospodarstvu.

K. M.:

VRNITEV

Drugi dan po vrnitvi je Fronc natančno pregledal dom, ki je ostal. Hlev je skoraj prazen, skedenj požgan. Ograja okrog vrtiča je razmajana, porjavela žična ograja leži na tleh kakor močna zapuščena pajčevina. Po vrtu raste koprive, dvoje modrih aster rine izmed srhkega listja. Bezeg je ostal, kakor je bil. Dvorišče je čudno samotno.

Potlej je šel med njive. Sprejele so ga s mirnim pokojem, kakor da hranijo v sebi zadnje očetove besede. Fronc je ob stal na okroglastem gričku in miže gledal na srpasto zavite brazde.

Zemlja je ostala. Kdo bi jo odnesel? Prebičana je stegnila svoje rjavo telo in se prepaša s soncem, ki sije spod neba. To toplo telo domače zemlje!

Fronc globoko diha. V zraku je čudno slasten vonj (duh) pomešan z duhom mete in kumne.

Ne more drugače, da sede v travo. Trop metuljev motoglavji prek stebel lepljive kadulje, brenčanje čebel je slišati kakor dihanje zemlje.

Zemlja ga je torej pričakala. To rjavo prstenasto telo, ki se zdaj koplje v soneu. Samo zemlja. Očeta ni več, ma

tere tudi ne. Jože je umrl pred dobrimi tremi meseci. Ni ga pričakal.

Zdaj je sam z zemljo.

Fronc leže na hrbet in si pripogne košato kresnico prav do ust. Bel cvet z rumenim očesom je tako čudovito lep.

Nazadnje je zemlja v tem trenutku reva. Koj prvi večer je bil skoraj jezen nanjo. Pričakala ga je kakor deklíč, ki bi od nepočakanosti najraje zavrisnil. Vso noč je moral misliti nanjo. V hiši so dihali s sten stari svetniki, pratika je še vedno vodorila s trama, ki je delil hišni strop, postelje so bile prazne. Prav sam je ležal v hiši in se mučil z mislimi, ki jih je sprožil stari Poglajen.

Kako misliš Fronc? Da je Jože ostal, bi bilo vse prav. Zdaj pa si sam z zemljo. Seveda, šole boš tudi težko pustil, ko si že tako daleč prišel.

Da bi Poglajen vsaj prvi večer ne sprožil teh misli. Dovolj je bilo žalosti, ko je stopil v prazno hišo.

Fronc vso noč ni mogel spati. Vsa Rekarjeva zemlja se je zgnetla na kup in prišla pod okno. Fronc jo je poznal do poslednjega razora, do zadnjega leskovega grma. Nič prešerna ni bila, čudno resna in težka, čeprav ni mogla skriti veselja nad Froncovo vrnitvijo.

To so gmajne. Vitka debela smrek in košata telesa hrastov, kakor konopne vrvi zviti lesovi gabrov, gladka telesa